

menske prilike na Ruskem, ki so enake z onimi krog severnega tečaja. Severnotečajno ekspedicijo zrakoplova bo vodil celemu svetu znani raziskovalec severa — Fritjof Nansen.

Lov hijen v Algiru v Afriki. V pokrajini, ki se razprostira na severozapadu od Konstantina in Mige proti morju, se je ohranil poseben običaj, čigar izvir sega v poganske čase. Je to lov hijen, ki ga priredijo domačini vsako leto na določen pomladanski praznik. Čim ta dan nastopi, se zberejo mladeniči v skupine ter gredo poiskati brloge hijen. Ko skrivališče iztaknejo in se prepričajo, da je hijena res notri, sleče najsrčnejši obleko, v sami srajci vzame nato prižgano bakljo ter se polagoma plazi v brlog. Vhod (rov) je običajno znatno dolg in zelo ozek, izkopan v zemljo. Prvemu sledijo nato še ostali fantje in se plazijo drug za drugim po teh tesnih prostorih. Sleherni pa drži v roki plamtečo bakljo in je brez orožja. Čim hijena v brlogu ustre luč in čuje prihajati lovce, se potegne v najskrajnejši kot, se upre ob steno ter mirno čaka svoje preganjalce. Prvi izmed predrznežev se približa k zverji in ji porine bakljo pod nos in jo z izredno svetlobo nekako preslepi. Nato se pomičejo lovci po rovu nazaj, dižeč neprestano bakljo hijeni pred očmi in žival sledi luči. Naposled pridajo na konec rova. Eden izmed družbe pripravi zanjko in čim hijena plagne iz rova ter za hip obstane pod uplivom solnčne svetlobe, ji vrže zanjko na vrat, a oster nož ji prestreže spopad, ki bi se neizogibno vnel med hijeno in lovcem. Pisatelj označenih vrstic dodaja: Lovil sem samo enkrat na naveden način, a v drugič tega ne bi storil.

Dolina ob Jordanu v Palestini je na divjih živalih bogatejša kakor si jo običajno predstavljamo. Prepelice je najti povsod, kjerkoli se nahaja setev. Dvji golobi, izrecno številni na Libanenu, priletijo k Jordanu čez Genezareško jezero ter oživljajo pogozdene in duplinaste ravani, katere se razprostirajo proti Samariji in Galileji. Tukaj je videti čaplje, žerjave in sloke. Izmed roparic so zastopani orli in jastrebi. Vrane je videti poedine. Ptice pevke pa je malo, le palestinskih slavcev je mnogo. V zimskem času je opaziti ptice selivke, med njimi celo kukavico, katera se tu in tam oglašča. Ta čas se pojavljajo tudi gazele v dokaj velikem številu. Ta žival je zelo vitkega telesa in jo pridno lovijo. Beduini in okoličani jih gonijo žive vjete na prodaj v mesto. Divji marjasci se držijo v travnatih legah ob reki Jordan v dokaj hrojnih tolpah. V južni Palestini na kribovitih črtah proti Mrtvem morju se je zaredil sinajski kozorog. Obrežja reke pa so si izvolili šakali za svoja kritja. Kar pa je apnenčastega skalovja, tega pa so se polastili netopirji in znatna vrsta raznih glodalcev, med njimi štiri vrste zajcev. Od krvočnih mačk je najti samo leoparda in leva, a še te bolj redko. Dalje proti puščavi živi ris, jezevec in še druge v vzhodne kraje spadajoče živali.

Setev in žetev nikoli ne prekine. — Sedimo pri topli peči. Zunaj brije bur-

ja — sneženi meteži plešejo po ravninah. In v teh pustih dnevih nam stopajo v spomin oni lepi, solnčni in prijetni poletni dnevi, ki so tudi ta čas zeleni in cvetoči. In prišli smo do zanimivega zaključka: setev in žetev nikoli ne prekine na svetu. Meseca prosinca, ko pri nas prasketa ogenj v peči, imajo žetev v Avstraliji, Novi Zelandiji in v Argentini; svečana in sušca v Vzhodni Indiji in v Gornjem Egiptu; v mesecu travnu na egiptovskih pobregjih, na otoku Cipru, v Siriji, Mali Aziji, Perziji, Mehiki in na Kubi; velikega travna v Algiru, srednji Aziji, srednji Kini, na Japonskem, Texasu in v Floridi; rožnika v Turčiji, na Reki, Italiji, Španiji, na Portugalskem, južni Franciji, Kaliforniji,

Oregonu ter v južnem delu Združenih držav, tudi v mestih Lonisiana, Mississippi, Alabama, Georgija, Carolina, Tennessee, Virginija, Kentucki, Kansas, Arkansas, Utah, Kolorado in Missouri; mes. srpana v podonavskih ozemljih, v Jugoslaviji, Ogrski, Nemčiji, Švic, Franciji, južni Angliji, potem v mestih: Nebraska, Minnesota, Wisconsin, Java, Illinois, Indiana, Michigan, Ohio, Newyork, Nova Anglija in gornja Kanada; velikega srpana v Belgiji, Holandiji, Angliji, na Danskem, Poljskem, v ozemljih okrog zaliva Hudsovskega, v doljni Kanadi, Kolumbiji in Maritobi; kimovca in vinotoka na Škotskem, Švedskem, Norveškem in v severni Rusiji; listopada v Peru in Južni Afriki, a grudna v Birnu.

Spomin na škofa Rudigierja.

»Slovenski Gospodar« je objavil v številki z dne 27. novembra 1929 članek o slavnem škofu Frančišku Rudigierju, ki je na slovesu svetnika.

Na težke boje, ki jih je moral vojevati blagi škof, spominjajo tudi zapiski, ki sem jih našel v kroniki šentlenartske župnije v Slovenskih goricah. Naj jih izve tudi širje občinstvo.

Dne 28. julija 1869 so bili zbrani v župnišču v Št. Lenartu duhovniki cele dekanije na pastoralni konferenci. Na predlog tedanjega dekana Jurija Tutek, poznejšega častnega kanonika, so poslali zbrani duhovniki škofu Rudigierju pismo, v katerem izražajo svoje občudovanje nad neustrašenim nastopom za Kristusovo vero in njegovo Cerkev ter mu izrekajo globoko spoštovanje, zahvalo in iskreno sočutje.

Podpisani so dekan Tutek, vsi župniki in kaplani šentlenartske dekanije.

Dne 5. avgusta 1869 je prejel dekan Tutek lastnoročno pisano pismo škofa Rudigierja sledeče vsebine:

»Velečastiti, velespoštovani gospod dekan!

Sprejmite, Velečastiti, moje najprišrčnejšo zahvalo za prijazno sočutje, ki ste ga izrazili v pismu z dne 28. julija, in mi dovolite prošnjo, da sporočite isto zahvalo vsem gospodom, ki so se na pismu podpisali.

O, kako dobro, kako prijetno je, da so si bratje enih misli, kako smo vsi edini v katoliški Cerkvi, četudi živimo daleč drug od drugega in drug od drugega ničesar ne vemo.

Mi hočemo biti zvesti sinovi in vsak po svojem stanu zvesti pastirji naše Cerkve, in sicer tem bolj zvesti, čim hujši so napadi, ki jih je pričakovati. V veri je edina zmaga, ki premaga ves svet.

Ponavljajoč svojo zahvalo, priporočam Vas, Velečastiti in vse sopodpisane gospode varstvu Našega Gospoda in priprošnji njegove brezmadežne Matere.

Line, dne 4. avgusta 1869.

Frančišek Jožef, škof.

Izvirno pismo se hrani v arhivu župnijskega urada pri Sv. Lenartu.

Besede, ki jih je zapisal plemeniti škof, so pač vredne, da se zabeležijo v trajen spomin. Spominjajo me popisa tega blagega škofa v Müller-Gutenbrunovem krasnem romanu »Bil je nekdanj škof«.

Vredno je, da ga vsak čita, spoznal bo, da je to bil res škof nadvse plemenitega mišljenja in vzglednega življenja.

Dr. O. I.

*

Boljševiška zverstva v Mandžuriji.

Priobčil A. K.

Iz Rusije navadno ne dobivamo veljih poročil. Tam teče še vedno kri, slovanska kri... V zadnjem času prihajajo krvave vesti iz Daljnega vzhoda, iz Mandžurije. Ko so prišli boljševiki do oblasti, je tam mnogo ljudi, zlasti zabajkalskih kozakov, zapustilo rusko ozemlje ter so se izselili v Mandžurijo, na kitajsko ozemlje, da bi tam živeli v miru. Kitajci so ruske begunce gostoljubno sprejeli, nakazali so jim zemljo in tako so nastale v Mandžuriji nove ruske vasi.

V sedanji vojni s Kitajci so se pa deli ruske rdeče armade približali dotičnim naselbinam in so opravili pravo zverinsko delo, kakor znajo le boljševiki. Po listih »Zarja« v Harbinu in »Šan-

gajska Zarja« ponatiskujejo naši ruski listi žalostna poročila iz Daljnega vzhoda.

V noči na 1. oktobra so boljševiški oddelki napadli selo zabajkalskih kozakov v Tenihe, kjer so postrelili vse moške z desetletnimi otroci vred, 62 oseb po številu. V selu Čankir so ustrelili 26 oseb. Sploh so v šestih selih tiste okolice postrelili okrog 150 oseb. Moške so ubijali pred očmi njihovih žen, mater in otrok. Prizanašali pa niso niti ženskam in otrokom: otroke mlajše od 5 let so metali v vodnjake. Ženske so oskrnili in onečastili.

Selo Ust-Urovsk so zažgali, prebivalce pa postrelili. Ženske so metali v vodo in jih v vodi streljali. Otroke so lovili in ravno tako metali v bližnjo re-

ko Argun. Tam so pomorili okrog 200 ruskih in kitajskih prebivalcev.

Iz Trehrečja poročajo, da so rdeči neko selo ob Argunu zajeli in zažgali, prebivalce pa pobili. Nikomur niso prizanesli. Komsomolci (člani boljševiške mladinske organizacije) so metali otroke v vodo, dvema so s kamnom glave razbili.

Na pristavi Damasova so rdeči vojniki požgali vsa poslopja ruskih in kitajskih prebivalcev. Ko so vse moške pomorili, so ostali še starčki, ženske in otroci. Te so zbrali v četo in jim zapovedali, da gredo na drugo stran potoka, ki teče tam mimo, rekoč: pojdite proč iz pristave, mi vas več ne potrebujemo. Medtem ko so ti siromaki bredli čez vodo, so začeli streljati na nje. Ko so hoteli ranjenci zopet iz vode zlezti na suho, so jih boljševiki metali nazaj v vodo. Vseh oseb na pristavi Damasova je bilo umorjenih 63. Živino in konje so boljševiki ugrabili in odpeljali.

List »Nova Vrenuja« piše, da so takrat, ko so boljševiki streljali ali morili rusko inteligenco, govorili in pisali po Evropi: to je notranja ruska zadeva. Ali bodo zdaj tudi govorili, da je to notranja kitajska zadeva? Velika je razlika med rusko dušo in dušo Evropejca. Ko so Turki klali kristjane, Rusi niso govorili: to je notranja turška zadeva, marveč so posegli vmes in so z orožjem branili kristjane. Zato ne služi v čast evropskim omikancem, da dopuščajo podobne stvari, ki jih uganjajo boljševiki.

Besede ruskega lista so resnične. — Evropske velesile hočejo imeti dobre odnose z boljševiki in angleška delavska stranka se je požurila, da je prišla v stik z njimi. Kaj je evropskim diplomatom za nedolžno prelito slovensko kri?

Ko so Turki svojčas klali Armence, ko so v Mehiki zatirali vero in so Arabci pomorili nekaj Judov, so listi mnogo pisali o tem in so protestirali proti takim grozovitostim. Sklicevali so zborovanja in so sklepali protestne izjave. Kdo pa je protestiral proti boljševiškem zverstvu? Nihče! Saj gre za slovensko kri! Evropa je to grozovitost komaj na znanje vzela. Kje pa je slovensko prepričanje? Bodimo odkriti! Tudi v slovenskih listih se premalo piše o boljševiškem zverstvu.

*

Sing — Sing.

Najbolj proslulo poslopje Združenih držav bo v kratkem nadomeščeno z novo stavbo. Gre namreč za 100 let staro kaznilnico, ki je celemu svetu znana pod imenom »Sing-Sing« Koliko žaloliger se je doigralo v tem zavodu!

Kaznilnica je oddaljena od Newyorka 45 km in leži tik ob slikoviti obali reke Hudson. Leta 1914 je bil izdan v Združenih državah nov kazenski zakon in pri tej priliki je bilo modernizirano postopanje s kaznjenci v Sing-Sing. Od tedaj smejo obsojenci že zjutraj iz svojih celic in se gibljejo za zidovjem prosto. Ako je bilo deževno in hladno, so skrbele za ogrevanje naj-

boljše električne peči. V zadnjih letih so povečali zavod s prizidavo in ustvarili: čitalnice, igralnice, gledališče in vsemogoče delavnice. Kar je bil kaznjenc poprej po poklicu, je svobodno v kaznilnici nadaljeval. Za dnevno delo mu je plačalo ravnateljstvo 3 dolarje in s tem denarjem je svobodno razpolagal po svoji volji. Celo časopisje so imeli jetniki na razpolago, po radiju so zvedeli najnovejše dogodke.

Na ta način je hotelo vodstvo preprečiti, da bi se kaznjenc moralno še bolj pogreznil, nego je bil pred obsodbo. Izobraženi kaznjenci so morali podučevati priproste. Z milim postopanjem so nameravali oblažiti stremljenje po pobegu in preprečiti nepotrebno prelivanje krvi. Pazniki, ki se navidez niso brigali za kaznjence, so imeli povelje, ustreliti vsacega, ki bi hotel utesiti.

Ako je restant končal dnevno opravilo, je imel še vedno toliko prostega časa, da je lahko igral na kak instrument, pisal, se učil ali pa igral z drugimi kako igro. Po večerji so morali kaznjenci v zaporne celice, ki so bile 2,5 m dolge, 2 m visoke in 1,2 m široke. Nobenega okna ni bilo na zunanjo stran, svetloba je prihajala le skozi omrežje jeklenih vrat. Kot postelje so služile lesene priče. Do leta 1914 so morali tihčati restanti noč in dan v celicah in so jih zapustili le v toliko, da so se prezračile. Še le po omenjenem letu je zasijalo obsojenim pravkar opisano solnce prostega gibanja.

Kaznilnice se je oprijelo ime Sing-Sing radi tega-le: Kmalu, ko je bil zavod otvorjen, je bil obsojen na dosmrtno ječo časnika, ki je ubil moža pri dnevnem pretepu. V ječo je prinesel seboj ptiča, katerega je obesil v kletki na steno zaporne celice. Dovolili so mu, da je ptička obdržal in pozneje so mu poslali razni znanci še več ptičev in iz tega se je rodilo ime: Sing-Sing od tihčkov pevcev, ki so bili zaprtemu časnika edina zabava in razvedrilo.

Pri kratkem opisu Sing-Sing zavoda ne smemo pozabiti na stavbo smrti, ki je bila zgrajena na vrtu in obdana od dreves. V paviljonu smrti je bila soba brez oken, svetloba je prihajala od zgoraj in tukaj so izvrševali smrtne obsodbe. Na stenah je bil napis: »Tiho«. V sobi je bila priprava za kurjavo, umvalnik in gumb za zvezo z visoko električno napetostjo. V enem kotu je bila lesena klop za priče usmrtitve: ravnatelj kaznilnice, sodnike in zdravnika.

Na sredi sobe smrti je bil ameriški »električni stol«. Izgledal je obrabljeno in bil opremljen z naslonjali za obe roki. Od stola so visele gurte in žice. Na smrt obsojene so morali na stol privezati, ker so se branili iz strahu pred smrtjo. Samo v tej sobi so ubili z električnim tokom na leto približno 10 oseb. Od začetka zavoda do danes je bilo usmrčenih 250 obsojencev. Znani krvnik v Sing-Sing, Janez Hulbert, je usmrtil tekom 12 letnega službovanja 40 oseb. Za vsako usmrtitev so mu izplačali 150 dolarjev. Leta 1926 je dal slovo krvavi službi in februarja 1929 so ga našli ustreljenega v kletki svoje hiše. Skraja so sumili, da ga je ustrelil kateri od bivših restantov, pozneje pa so

le dognali, da si je končal življenje radi duševne potrtosti.

Na smrt obsojene so pred usmrtitvijo mučili na uprav ameriški način. — Ako je bila nad kom izrečena smrtna obsodba, so ga vtaknili v celico paviljona smrti. Nikdo razven paznika ni smel k njemu. Ne duhovnik, ne sodnik in nobeden sorodnik ni imel pravice, da bi videl obsojenega. V noči pred izvršitvijo obsodbe so ga prepeljali v drugo celico, ki je bila tik poleg one z električnim stolom. Tukaj so mu obrili glavo, da se ga je električni tok bolj prijel.

Ako je elektrika obsojenega ubila, so ga prenesli v sosedno sobo, kjer so mu vzeli zdravniki možgane. Še le tedaj so lahko odpeljali sorodniki truplo in ga pokopali po svoji volji.

Ne mestu starega — stoletnega Sing-Singa stavijo novega — modernega, a tudi v tem bo ostal za izvršitev smrtne obsodbe stari — električni stol.

*

Pogreb pri Japoncih.

Japonci poznajo dva načina pogreba. Privrženci Šintog vere pokopavajo mrliče v štirioglatih lesenih krstah na pokopališčih; budisti pa svoje mrtve sežigajo.

V dobi, ko je bil na Japonskem budizem na vrhuncu, so tudi budisti umrle pokopavali. Ko je bilo pozneje upeljano sežiganje posamič, je duhovščina kmalu pogruntala, da je sežiganje za njo veliko bolj dobičkanosno nego pokopavanje. Ako so mrliča pokopali, so mu dali seboj belo mrtvaško obleko; pred sežiganjem jo je prejel v dar duhovnik. Ravno radi te obleke so priporočali budistični svečeniki sežiganje, dokler ni bilo splošno upeljano.

Tudi budistične mrtve denejo najprej v male lesene omare. V tak zaboj mrliča stlačijo, da kleči in mu je glava čisto pri kolenih. V krsti je mrlič nekako tako, kakor bi opravljal molitev.

V prejšnjih letih so zaboje z mrliči sežigali kar na odprtem ognju, mnogo pozneje so začeli zidati posebne sežigalnice. Sežiganje se vrši navadno v noči. Še le drugo jutro lahko odnesejo sorodniki pepel in ostanke kosti. Vse to spravijo v lončene posode, katere nesejo v tempelj blagoslovit in po preteku 7 dni spravijo posodo na posebno mesto. Včasih ločijo zobe od ostankov kosti in jih pošljejo v oni kraj, kjer je bil sežgani rojen.

Ako umrje privrženec stare Šintog vere, smatrajo hišo in njegove domače kot nečiste. Hišni oltar se mora zapreti. Vsakega dotika mrtvega se je treba strogo ogibati. Radi tega umrlega niti ne umijejo, niti ga ne počesejo. Predno ga položijo v krsto, pokrijejo truplo tako od daleč z obleko. Obstoja vera, da biva duša po smrti 49 dni v telesu in nato se še le preseli v nebo.

Zabito krsto položijo pred mizo, na kateri so najljubše jedi pokojnega. — Japonski grobcy so zelo globoki in to radi tega, da ne morejo trupel izkopati psi. V hiši, kjer je bil mrlič, ostanejo prej omenjene jedi na mizi do 51. dne-